

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

MATSHWAO

TLHAHLOBO YA SELEMO LE SELEMO YA NAHA 2013 KEREITI YA 3 SESOTHO PUO YA LAPENG TEKO

MATSHWAO: 40

NAKO: 1 HORA

POROFENSI _____

LEBATOWA _____

SETEREKE _____

LEBITSO LA SEKOLO _____

NOMORO YA EMISI (didijiti tse 9)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

PHAPOSI (mohl. 3A) _____

SEFANE _____

LEBITSO _____

BONG (✓)

MOSHEMANE

NGWANANA

LETSATSI LA TSWALO

C	C	Y	Y	M	M	D	D
---	---	---	---	---	---	---	---

Teko ena e na le maqephe a 12, ntle le le ka hodimo.

Ditaelo ho moithuti

1. Bala ditaelo tsohle le dipotso ka hloko.
2. Arabela dipotso tsohle hodima pampiri ya dipotso.
3. Mosuwe o tla le thusa kapa ho le etella pele ho etsa mesebetsi ya boitokisetso pele le qala ho ngola teko.
4. Teko ena e na le matshwao a 40.
5. Nako ya teko ke metsotso e 60.

Mesebetsi ya boitokisetso

1. Etsa sedikadikwe tlhakung ya karabo e nepahetseng.
Ke eng eo re e fumanang dikgomong?
Dikgomo di re fa ...

A borotheo.

☒ B lebese.

C jeme.

D tee.

O arabile potso ka nepo ha o entse sedikadikwe ho B.

2. Etsa sedikadikwe maetsing.

O a ☒ tsamaya empa yena o a ☒ matha.

O arabile ka nepo ha o entse sedikadikwe mantsweng ana: tsamaya le matha.

3. Etsa (x) karabong e nepahetseng ka hara lebokose.

Letsatsi le re fa...

metsi	
dij o	
kganya	x
moya	

O arabile ka nepo ha o tshwaile (x) lebokoseng le nang le lentse 'kganya'.

4. Dipolelo tse latelang di re hlalose hore re lokela ho hlatswa meno a ronaj wang.

Nomora dipolelo ka (1 – 4) ka hara lebokose ho bontsha tatellano e nepahetseng ya mokgwa wa ho hlatswa meno.

Kolobisa borosolo ba meno.	1
Tsokotsa lehano.	4
Borosola meno.	3
Tshasa sesepa sa meno borosolong.	2

O arabile dipotso ka nepo ha o nomorile dipolelo ka tatellano ena.

Tekong ya hao o tla araba dipotso tse tshwanang le tseo o di arabileng.

Teko e qala leqepheng le latelang.

Bala pale ena mme o arabe dipotso 1– 6.

Kgalekgale ho ile ha hlaha ngwana wa moshanyana. Batswadi ba hae ba motlotlo e ne e le Monghadi le Mofumahadi Sontonga. Ba ile ba reha mora wa bona Enoch. E ne e le ba morabe wa MaMpinga, ba bua puo ya SeXhosa.

Enoch ha a hodile, e ile ya eba mosuwe. O ne a rata mmimo le ho ruta bana. O ne a atisa ho ema ka phaposing ya hae a shebelle bana ha ba bapala, ba bina ba bile ba tantsha ka ntle. Ho shebella bana ho ile ha etsa hore a be le takatso ya hore ka letsatsi le leng, bana bohle ba Afrika Borwa ba tla kgona ho bapala le ho phela mmoho e be metswalle.

Enoch o ngotse dipina tse ngata empa tseo a neng a di rata haholo, e ne e le tseo a di ngotseng hore di binwe ke bana. Dipina tsa hae e ne e le tsa lerato le kgotso.

Ka letsatsi le leng, Enoch o ile a ngola pina e ikgethileng. Mantswe a pele a pina ena e ne e le: "Nkosi Sikelel' iAfrika". Sena se bolela hore "Morena boloka Afrika". Enoch o ne a atisa ho rapela a kopa hore bana ba Afrika Borwa ba hlohonolofatswe.

Pina ya Enoch, "Nkosi Sikelel' iAfrika", e ile ya tuma haholo. Sethothokisi sa SeXhosa se tsebahalang haholo, Samuel Mqhayi, o ngotse mantswe a mangata pineng ena. Le kajeno batho ba Afrika Borwa ba ba motlotlo ha ba e bina.

E, pina e qadilengj walo ka "Thapelo bakeng sa Afrika", e se e tsebahalaj walo ka pina ya rona ya Setj haba e ratwang.

1. Ngola sehlooho sa pale ena.

.....

2. Etsa sedikadikwe tlhakung ya karabo e nepahetseng.

Lebitso la mongodi wa pina eo pale e buang ka yena ke mang?

- A Samuel
- B Mpinga
- C Xhosa
- D Enoch

3. Etsa (x) lebokoseng la karabo e nepahetseng.

Enoch o ne a dula a bile a sebetsa hokae?

Amerika Borwa.	
Afrika-Borwa.	
Australia.	
Asia.	

4. Bontsha tatellano e nepahetseng ya diketsahalo paleng ena.

Nomora ka (1–4) ka hara lebokose ho bontsha tatellano e nepahetseng ya diketsahalo paleng.

Enoch e ile ya eba mosuwe.	
Thapelo ya Enoch e ile ya eba Pina ya Setj haba.	
Sethothokisi sa SeXhosa se tummeng se ngotse mantswe a mangata a pina ena.	
Enoch o ngotse dipina tsa lerato le kgotso.	

5. "Nkosi Sikelel' iAfrika" ke pina ya rona ya setj haba. Ke eng e entseng hore Enoch a ngole pina ena?

Enoch o ngotse "Nkosi Sikelel' iAfrika" hobane

.....

.....

.....

.....

6. O nahana hore ke hobaneng ha Enoch a ile a tuma?

Enoch o ile a tuma hobane

.....

.....

.....

.....

7. Sheba setshwantsho mme o arabe dipotso tsa 7.1 le 7.2

7.1 Etsa sedikadikwe tlhakung ya karabo e nepahetseng.

Pere e etsang? Pere e ...

- A tlolaka hodima leralla.
- B eme ka setaleng.
- C fula naheng.
- D nwa lebese.

- 7.2 Etsa (x) ka hara lebokose la karabo e nepahetseng.
Setshwantsho se ka leqepheng la 6 ke sa ...

tshireletsong ya diphoofolo tse hlaha.	
akwariamo.	
polasi.	
serapa sa diphoofolo.	

8. Fetolela dipolelo tsena ho makgathe ao o a filweng.

8.1 Lekgathe lefetileng

Rapolasi o fepa mebutlanyane, ha bana ba shebile.

.....

.....

.....

8.2 Lekgathe lej wale

Kolobe e ne e bapalla seretseng, ha dipere di ne di tloaka naheng.

.....

.....

.....

.....

9. Bala:

9.1 Lebitso ke lentswe le supang ntho. Etsa sedikadikwe ho mabitso a **mabedi** dipolelong tse ka tlase.

Ntja e tsoka mohatla wa yona.

9.2 Leemedi ke lentswe le emetseng lebitso. Etsa sedikadikwe ho maemedi a **mabedi** dipolelong tse ka tlase.

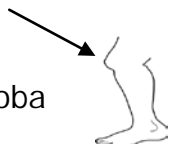
Yena le mosadi wa hae ba rata diphoofolo tsa polasi ya bona.

9.3 Lekopanyi ke lentswe le kopanyang dipolelo. Etsa sedikadikwe ho lekopanyi le **le leng** polelong e nngwe le e nngwe ho tse ka tlase.

9.3.1 Dikolobe di j ele dij o tsa tsona mme tsa ya ho robala.

9.3.2 Ditau di a rora empa ngwana o a lla.

10. Sheba ditshwantsho mme o qetelle dipolelo.

10.1 Ke lokela ho koba ..... la ka ha ke qhoma.

10.2 Ho na le baithuti ba ..... sehlopheng sa mmno.

10.3 Re bina pina ka difofu tse tharo tsa .....

11. Ngololla dipolelo. Ngola matshwao a puo a **mabedi** polelong e nngwe le e nngwe.

11.1 ho na le diphoofolo tse ngata polasing ya malome wa ka

.....

.....

.....

11.2 Ho na le dinku dikgomo le dipere tse kae polasing

.....

.....

.....

11.3 Rapolasi a hoeletsa, Hlokomela noha

.....

.....

.....

12. Tlatsa maetsi a nepahetseng dibakeng tseo o di filweng.

Re re:

12.1 Borapolasi ba lema meroho tshimong.

empa

Rapolasi ..... lema meroho tshimong.

12.2 Kolobe e robala ka hokong.

empa

Dikolobe ..... robala ka hokong.

13. Bala lenane la tafole e latelang mme o arabe dipotso tsa 13.1 – 13.3.

Lenaneo la basebetsi ba polasi		
Lebitso	Mantaha le Laboraro	Labobedi le Labone
Mpho	Fepa dikolobe.	Hlwekisa hoko ya dikolobe.
Sibongile	Hlwekisa sekiri.	Borosola dipere.
Peter	Fepa dipere le dikgoho.	Ntsha mahe ka hara serobe. Borosola dipere.
Pat	Hlaola tshimo ya meroho.	Nosetsa tshimo ya meroho.
Sam	E kga meroho e metj ha.	Fepa dikolobe le dikgoho.

- 13.1 Mpho o fepa dikolobe ka Mantaha.

Ke mang e mong ya fepang dikolobe?

.....

- 13.2 Pat le Sam ba sebetsa tshimong ya meroho.

Pat o etsa eng ka Laboraro? .....

.....

- 13.3 Sibongile o borosola dipere ka Labobedi le Labone. Ke matsatsi afe ao a hlwekising sekiri ka ona?

.....

.....

14. Bala kerafo e latelang mme o arabe dipotso tsa 14.1 le 14.2.

Diphoofolo tsa polasing

Palo ya diphoofolo	8				
	7				
	6				
	5				
	4				
	3				
	2				
	1				
		dipere	dikolobe	dikgoho	dinku

14.1 Etsa sedikadikwe tlhakung ya karabo e nepahetseng.

Bapisa palo ya diphoofolo tsa polasing. Ke phoofolo efe e ngata ho feta?

- A dikgoho
- B dipere
- C dinku
- D dikolobe

14.2 Etsa sedikadikwe tlhakung ya karabo e nepahetseng.
Dikgoho di ngata ho feta dikolobe ka palo e kae?

- A 8
- B 5
- C 4
- D 3

15. Ngola diratswana **tse pedi** bonnyane mela e **10** mabapi le leeto la ho ya polasing. Etsa bonnete ba hore o sebedisa matshwao a nepahetseng a puo le mopeleto. O se nomore depolelo tsa hao.

Leeto la ho ya polasing

Kaofela: 40